

ORGANİK TARIMIN EKONOMİK ANALİZİ: KİLİS İLİ UYGULAMASI*

*Mehmet Serkan ÇINAROĞLU***

*Taner AKÇACI****

ÖZET

Bilimsel, teknolojik, endüstriyel ve kırsal gelişmişlikle ilgili alanlardaki ilerlemeler, tarımsal faaliyetlerin oluşma şeklini ve tarım faaliyetlerinden beklentilerin değişmesine yol açmıştır. Bu değişim sürecinin tarım alanlarına etkisi, organik tarım biçiminde ortaya çıkmıştır. Hayvansal ve bitkisel üretimlerin bir bütünlüğü içinde ele alınan, toprağın verimliliği ile hayvan sağlığını amaç edinen, gelişmiş bilimsel ve teknolojik verilerden faydalanan; tohumdan toprağa, girdilerden ürünlerin işlenmesine kadar belli kurallar içerisinde kontrol etmeyi ve belgelendirmeyi gerekli kılan bir tarımsal sistem olan organik tarım, bir tarım yöntemi olmakla kalmayıp aynı zamanda, sağlık ve hayat formülü olarak da kabul edilmektedir. Toplumlar da çevreye ve sağlığa bakışta duyarlılık seviyesine doğrudan olarak organik tarıma olan ilgi de yükselmekte ve küresel anlamda organik tarım piyasası her geçen gün büyümektedir.

Bu çalışma, genelde Türkiye’de, özelden ise Kilis ilinde organik tarım ürünlerinin oluşturduğu piyasanın ekonomik boyutu değerlendirilmiştir. Türkiye, özellikle Kilis ili mevcut potansiyelinin çok gerisinde kalarak bünyesinde bulunan ekolojik tarım avantajlarını henüz harekete geçirememiştir. Bu gerçekler ışığında uygulanacak tarım stratejilerinin, ilin ihtiyaçlarını gidermeye yeteneğinin üst düzeylerde olması beklenmektedir. Bu süreç içinde, kırsal kalkınmanın amaçlanan seviyede oluşabilmesi için üretici ve tüketicilerin zihninde organik tarımla ilgili farkındalığın artırılması büyük bir önem taşımaktadır. Kilis ilinin mevcut durumu ve potansiyeli ortaya konulmuş, üretimin artırılması için çözüm önerileri sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Organik Tarım, Kırsal Kalkınma, Kilis

ECONOMIC ANALYSIS OF ORGANIC AGRICULTURE: THE APPLICATION OF KİLİS

ABSTRACT

Progressions in areas which are related to scientific, technological, industrial and rural developments has led to changes in the expectations in which agricultural activities and the way occurring of agricultural activities. The effect of this period of change over agricultural lands has emerged in the form of organic agriculture. Organic farming is not only an agricultural method, but also it is accepted as a form of health and life. The interest on organic farming in the societies is growing in direct proportion to the view of environment and health, also the organic agriculture market is growing day by day.

This study evaluates that the economic dimension of the market created by organic agricultural products mostly in Turkey and in private of Kilis Province. In Turkey, especially Kilis Province is far from the advantages of ecological agriculture found in it and they have not yet been activated. It is expected that agricultural strategies to be applied in the light of these facts will provide all the needs of provinces. In this process, it carries a great importance for the rural development which can take place at the intended level and to raise the awareness of organic farming in the minds of producers and consumers.

Keywords: Organic Agriculture, Rural Development, Kilis

*Bu çalışma, birinci yazarın ikinci yazar danışmanlığında, Kilis 7 Aralık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalında tamamladığı aynı isimli yüksek lisans tezinden özetlenmiştir.

** Yüksek Lisans Mezunu, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat ABDmserkancinaroglu@hotmail.com

*** Doç. Dr. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat ABDakaci@kilis.edu.tr

1. GİRİŞ

Organik tarım, günümüzde yalnızca kalkınmış ülkelerde değil, kalkınmakta olan ülkelerde de yaygınlaşmaktadır. Bilinçlenen tüketici ve üreticiler, doğal dengeye zarar vermeyen yöntem ve tekniklerle insanlara zarar verilmeyen tarım ürünleri üretmek ve bu ürünleri tüketmek tercih edilmeye başlanmıştır. Sürdürülebilir ve alternatif tarımı destekleyen bu yeni üretim tarzı ise “Organik Tarım” kavramı olarak adlandırılmaktadır (Candemir, Arpacı ve Akıncı, 2012). Organik tarım, ekolojik sistem içinde yanlış uygulamaların etkisiyle bozulan doğal dengenin tekrar kurulmasını amaçlayan, çevrenin ve insanının sağlığını önemseyen dost bir üretim sistemidir. Organik tarım, esas itibarıyla kimyevi gübre ve ilaçların kullanılmasına yasak getirilmesinin yanı sıra organik ve yeşil gübre kullanma, nöbetleşe ekim, toprağın korunması, bitki direncini yükseltme ve biyolojik mücadelede yararlanmayı ilke edinen, üretim artışından ziyade ürünün niteliğinin artırılmasını hedefleyen bir üretim biçimidir (Çobanoğlu ve Işın, 2009:64).

Yükselen eğitim seviyesi ile birlikte çevre ve sağlık bilinci düzeyindeki artış; organik tarımı, son yıllarda sıklıkla gündeme gelen konulardan biri haline getirmiştir. Buna bağlı olarak organik tarım ürünlerine olan talebin artması, bu ürünlerin ticaretcilerinin artmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla devletler, sivil toplum kuruluşları ve üreticiler; bu piyasadan daha yüksek pay alabilmek amacıyla organik tarıma yönelik düzenlemelerle organik tarımı geliştirmeyi amaçlamaktadır.

Sonraki nesillere temiz ve yaşanması mümkün bir dünya bırakabilmek amacıyla organik dengenin bozulmasına sebep olan kimyevi maddelerden çevreyi korumak için organik tarım üretimi yapılması yoluna gidilmiştir.

Dünya nüfusunun artışına bağlı olarak artan taleplere cevap vermek için birim alandan en yüksek verim sağlamak için yeni yöntem ve teknikler üretilmiştir. Böylece suni gübre, hormon ve veteriner ilaçlarının bilinçsizce kullanılmasıyla verim elde edilmiştir. Bu bilinçsiz yaklaşım, çevre kirliliğine sebep olan büyük etkene durumuna getirmiştir (Sönmez ve Kaplan, 2008).

Hayvanlarda hastalıkların artmasıyla beraber genetiği değiştirilmiş ürünlerin (GDO) yaygınlaşmasıyla tüketicilerin bu konudaki artan kaygıları, organik ürünlere olan ilgiyi artırarak talebin de artması sonucunu doğurmuştur.

Organik tarım, tabiatın düzenini bozmadan, ona zarar vermeden sağlıklı gıda üretebilmek için bitkisel ve hayvansal üretimin elverişli ortamlarda, kültürel önlemler, biyolojik mücadele ve tabii gübre kullanımı yöntemleriyle yapılan alternatif bir üretim biçimi olarak tanımlanmaktadır.

Organik tarımda öncelik, sadece çevrenin ve insanın sağlığını zarar vermemek değil, tüketiciler ve üreticiler için ikna edici bir yarar-maliyet/kâr ortamı sağlayarak toplumun güvenli besin gereksinimini karşılayabilmektir.

Organik tarımda beklenen düzeyde bir ilerleme sağlamak için, kanuni düzenlemelere gidilerek yeni amaçlar tespit edilmeye, organik tarım yöntemiyle elde edilmiş ürünlere olan yüksek talebe karşılık vermenin gerekleri yapılmalıdır.

1.1. Literatür Taraması

Türkiye’de organik tarımla ilgili bazı çalışmalar aşağıda özetlenmiştir.

Olhan (1996); organik tarımın ilkelerini ve Türkiye’deki organik tarım uygulamalarının genel durumunu değerlendirdiği çalışmada üreticilerin ve tüketicilerin bilinçlenmesi, tarım politikası çerçevesinde desteklenmeleri ile organik tarımın gelişiminin giderek hızlanacağını söylemiştir.

Akgüngör (1998); yaptığı çalışmada ekolojik tarımsal faaliyetlerin üreticiler, tüketiciler ve ülke ekonomisi bakımından farklı bakış açıları değerlendirerek ekolojik tarımla ilgili araştırmaların önemi üzerinde durmuştur.

Akbay ve Usal (2000); bildirimlerinde, geleneksel tarım metodunda kullanılmakta olan kimyasal girdilerde yüksek seyreden fiyatlarının ürünlerde maliyetleri artırıcı bir etken olduğunu, ekolojik tarım sayesinde elde edilen kazancın geleneksel yöntemle yapılan tarım faaliyetlerine göre daha iyi düzeyde bulunduğunu söylemişlerdir. Öteyandagelenekseltarımdagübre, hormon kullanımının çevreye ve sağlığa yaptığı negatif etkileri de göz önünde bulundurulduğunda ekolojik tarımsal faaliyetlerin topluma yararı artı bir gelir olacaktır hükmüne ulaşmışlardır.

Demirci, Erkuş ve Tanrıvermiş (2002); çalışmasında, organik tarımla geleneksel tarımı ürün verimliliği bakımından karşılaştırarak organik yöntemle yapılan tarımda dekar başına düşen karın gelenekseltarımla yapılan üretimden çok daha yüksek düzeyde bulunduğu kanaatine varılmıştır.

Sayın (2002); çalışmasında Türkiye'nin neredeyse kuru meyvelerle sınırlı olan organik yöntemle üretilmiş ürünlerin ihracatın çeşitliliği artırılmış bir düzeye ulaştırılması için plan yapmanın gerekli olduğunu söylemektedir.

Vatansever (2007); çalışmasında Türkiye'de organik üretimin denetim ve belgelendirme kapsamına alınmadığı için ürünlerin organik ürün niteliğinde pazarlanmasının zorluğu üzerinde durmuştur. Türkiye'nin organik şartları, zengin biyolojik yapısı, geniş ürün çeşitliliği ve doğal kaynaklarında henüz kirlenme olmadığı için organik tarımla ilgili birçok avantaja sahip olduğunu vurgulamıştır.

Er ve Başalma (2008); çalışmasında organik üretim fikrinin ilk önce bitki kökenli ürünlerde uygulandığını, bu konularda bazı çalışmalar yapıldığını, yapılan faaliyetlerden beklenen sonuca ulaşılmasından sonra aynı görüşün farklı sahalarda da tatbik edilme fırsatı yakalandığını belirtmiştir.

Gök(2008); çalışmasında genetiği ile oynanmış gıdaların son yıllarda sürekli artarak pazara sürülmesi gıdaların güvenilirliği konusunda artan endişelerle birlikte genetik medifikasyonun tümüyle reddeden organik üretimin önemine değinmiştir.

İlbaş(2009); çalışmasında organik ürünlerin pazarlamasını yapacak olanların her dönem yeteri kadar ve aynı nitelikte ürünler buldurmasına, üretici, toptancı ve perakendeci üçgeninde iyi bir pazarlama ağı oluşturmaya vurgu yapmaktadır.

Durmaz (2010); tarafından yapılan çalışmada Türkiye'de organik tarım faaliyetlerin epeyce pahalı ve karmaşık işlemler gerektirdiği için hak ettiği düzeyde ilgi görmediği, yapılan üretimin ise ihracata yönelik üretilmiş olduğu belirlenmiştir.

Özbağ (2010); tarafından yapılan doktora tezi çalışmasında Türkiye'nin küresel piyasalarda yer alabilmesi için işlenmiş tarım ürünleriyle piyasaya girmesiyle rekabet ortamında avantaj sağlayacağını ifade etmektedir. Bu alanda birçok avantajları olan Türkiye'nin organik ürün pazarında bir şansa sahip olması tüketici ve üreticilerin bilinçlendirilmesi, bu alanın teşvik edilmesinin önemi üzerinde durulmuştur.

Rehber (2011); çalışmasında organik tarımsal sektörde üretici ile tüketici arasındaki bütün kademelerde çözülmesi gereken birçok sorun ortaya çıkarmıştır. Organik tarımla ilgili üretim, pazarlama, pazarlama kanalları, tüketici eğilimleri ve fiyatlandırma, belgelendirme konularında bilgilendirme yapılarak aşılması mümkün sorunlar tartışılmış ve bunlarla ilgili çözüm önerileri ortaya konulmuştur.

Merdan(2014); yaptığı çalışmada organik tarım alanında önemli bir gelişim süreci yakalayabilmek amacıyla yasal düzenlemelere gidilerek yeni hedefler belirlenmeye, organik tarımsal ürünlere olan taleplerin karşılanmasına gayret edilmektedir. Çoğu hükümetin organik tarımla ilgili girişimleri desteklemesiyle beraber daha nitelikli ve daha güvenilir besin üretimiyle ilgili konularda kamu kurumlarının ve tüketici kitlesinin organik ürünlere artan ilgileri organik tarım alanında görülen hızlı gelişme sürecinde önemli etken olduğu yönünde bulgular elde etmiştir.

1.2. Organik Tarım Kavramı

İnsanoğlu, çevreyi göz ardı ederek devam ettirdiği tarımsal, teknolojik ve endüstriyel çalışmalarında, canlı ve cansız çevresi ile beraber şimdiki ve ilerideki hayatını riske atacağına farkına varmıştır. Bu farkındalık, insanları tarımsal, teknolojik ve endüstriyel etkinliklerinde ve tüketimle ilgili alışkanlıklarında farklı arayışlara yöneltmiştir (İlbaşı, 2009:1).

Tarımsal ürünlerin üretiminde kullanılan ilaç, gübre ve diğer kimyasal maddelerin bireysel ve toplumsal sağlık üzerindeki olumsuzlukları artmak suretiyle kendisini hissettirmiştir. Bu negatif olumsuz etkilerin yok edilmesi amacı ile kimyevi gübre ve tarım ilaçların hiç veya olabildiğince düşük oranda kullanılması, yerlerine bunlarla eşdeğer nitelikte olan doğal gübre ve biyolojik yöntemlerin getirilmesi temeline yaslanan Organik Tarım Sistemi ortaya çıkmıştır (Ayla, 2011:4).

Organik tarım uygulamalarında, geleneksel tarım çalışmalarına oranla en bariz farklılıklar, zararlı yöntem ve teknikler, mikrobiyal ilaçların kullanılmaması, yeşil gübre, örtü bitkisi, azot sağladığı bilinen bitkilerin dönüşümlü olarak ekilmesi, ileri düzeyde ve korumaya dönük toprak sürümü, çapa yapma, tohum ekimi ve belgelendirme olarak gösterilebilir (www.ito.org.tr, 07.11.2016).

Organik tarıma geçiş sebepleri şunlardır (Marangoz, 2008:4-5):

- Bir sonraki nesilleri korumak,
- Sağlığa uygun ve gıda kalitesi yüksek üretilen ürünleri üretmek,
- Yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmak ve enerji tasarrufu sağlamak,
- İlaç ve gübrelerin insan ve çevreye olumsuz etkilerinden sakınmak,
- Küçük üreticinin güvenlik ortamını, üretim sistemini yada gelir seviyelerini artırarak devam ettirmek,
- Ekonomiyi canlandırmak.

2. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE ORGANİK TARIM

Başlangıcı XIX. yüzyılın ilk yıllarına dayanan organik tarım, 2. Dünya Savaşı’ndan sonra endüstrileşmenin gelişmesiyle daha da önemi artmıştır. Çevreye duyarlılıklarında yayılan etkisinden dolayı organik tarım son yıllarda büyük bir hızla ilerleme kaydetmiş ve bunun sonunda ülkelerin birçoğu kendilerinin organik tarımla ilgili programlarını oluşturmuştur. Almanya’da 1893-1925 yılları arasında kaliteli ürünlerin pazarlandığı reform mağazalarının oluşturulması da organik tarıma dönük programları arasında kabul edilebilir (Uzun, 2006:4).

20. yüzyılın ilk yıllarında sentetik tarımsal maddelerin oluşturduğu olumsuz etkiler ilk olarak bu maddelerin yoğun şekilde kullanıldığı gelişmiş ülkelerde kendini göstermiş, 1910 senesinde Albert Howard’ın ‘Tarımsal Vasiyetnamesi’, 1924 senesinde Dr. Rudolf Steiner’in ‘Biyodinamik Tarım Yöntemi’ adlı çalışmaları ile konvansiyonel tarım metoduna alternatif yöntem arayışlarına başlamıştır (Babaoğlu, 2006:683).

1972 yılına kadar ayrı ayrı devam eden çalışmalar, bu yılda bir çatı altında toplanmış, organik tarıma daha düzgün bir şekilde yön vermeyi, gerekli yasal düzenlemeleri yapmayı, bütün gelişmeleri üreticilere ulaştırmayı hedefleyen Uluslararası Organik Tarım Hareketleri Federasyonu’nun (IFOAM) kurulmasıyla değişik bir konuma gelmiştir (Er ve Başalma, 2008:28).

1990’ların son yıllarında doğrudan oksin, delidan ve GDO gibi bitkilerle ilgili hissedilen korku nedeniyle organik ürünler için tüketici tercihi yükselişler ortaya çıkmış ve organik tarım, uluslararası kuruluşların gündem konusu haline gelmiştir (Er ve Başalma, 2008:28).

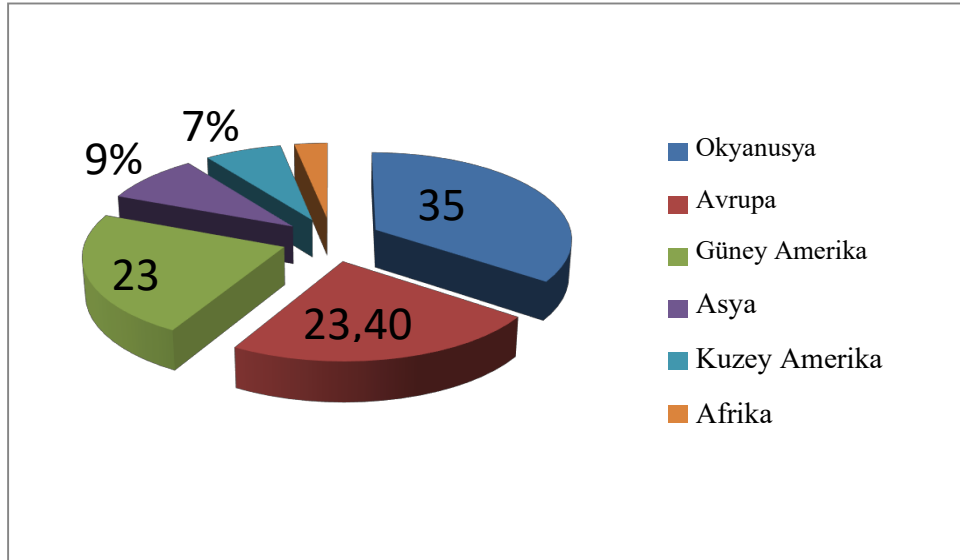
2.1. Dünyada Organik Tarımın Üretim Yapısı

Organik tarım alanında üretim yapan ülkeler, bütün dünyada genel olarak üretime geçiş sürecinde kendi yaygın ürünlerini üreterek başlamayı seçmişlerdir (Marangoz, 2008:30). Hindistan'da çay, Arjantin'de et, Danimarka'da süt ve süt ürünleri, Orta Amerika ve Afrika ülkelerinde muz, Tunus'ta hurma, zeytinyağı, Türkiye'de kurutulmuş ve sert kabuklu meyveler, organik tarım yöntemiyle üretilmiş başlıca ürünlerdendir (Usal, 2006:18).

Afrika ve Asya kıtasında otuz ülke, Orta Amerika ve Karayipler'de yirmi ülke, Latin Amerika'da on ülke, Pasifik ve Avusturya'da beş ülke ve öte yandan Avrupa'da bulunan ülkelerin birçoğuyla Kanada ve ABD'nin de bu grubun içinde olması toplamda 130 ülkede organik tarım ürünleri üretilmektedir (Atl, 2005:156).

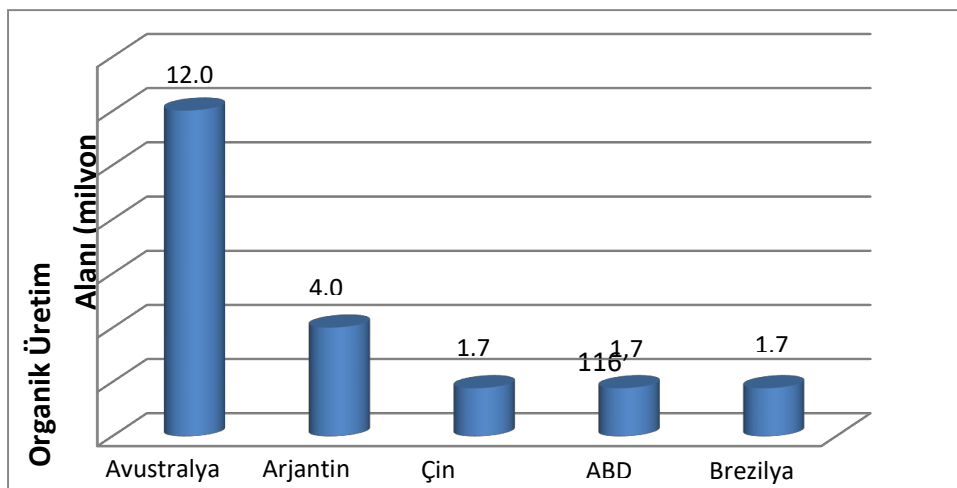
Kıtalarındaki organik tarım yapılan alanlarla ilgili bir değerlendirme yaptığımızda, tarım alanlarındaki %35 gibi büyük bir oranını organik tarıma ayırmasıyla en yüksek paya sahip olan Avusturya ilk sıralarda yer bulmaktadır. Okyanusya'yı %23,4 ile Avrupa, %23 ile Güney Amerika, %9 ile Asya, %7 ile Kuzey Amerika ve %3'lük pay ile Afrika kıtası takip etmektedir (Şekil 2.1).

Şekil 2.1. 2016 Yılında Kıtalara Göre Organik Tarım ve Doğal Toplama Alanlarının Dağılımı

Organik üretim alanları ülkeler nezdinde incelendiğinde beş ülkenin öne çıktığı görülmektedir. 2016 yılı istatistiklerine göre en büyük payı 12,02 milyon hektar gibi geniş alanda organik tarım yapılan öncü ülke olarak görülen kıta, Avustralya'nın bulunduğu Okyanusya'dır. Son yıllarda ABD, Çin ve Hindistan organik tarımda gelişme gösteren ülkeler olarak göze çarpmaktadır. İspanya ise 2016'da AB ülkeleri arasındaki en büyük payın sahibi olan ülke konumunda yer almıştır (www.eto.org.tr, 30.12.2016).

Şekil 2.2. Organik Üretim Alanına Sahip En Büyük 5 Ülke

2.2. Türkiye’de Organik Tarımın Yeri

Türkiye’de organik tarım, 1984-1985 döneminde kuru üzüm ve kuru incir satışlarıyla başlamış ve sonraki dönemlerde hızlı bir artış göstererek neredeyse tamamı öncelikle AB ülkeleri, ardından da ABD ve Japonya gibi kalkınmış ülkelere gönderilmektedir. Kurutulmuş meyve başta olmak üzere organik pamuk piyasasında Türkiye en önde gelen ülkelerdendir (<http://www.tarim.gov.tr>, 25.01.2017).

Organik tarımsal çalışmaları, Türkiye’de ilk kez Ege Bölgesi’nde, özelde de İzmir’de başlamıştır. Ürünlerin işlenebileceği kuruluşların önemli bir ağırlığının İzmir’de bulunması ve bunların ihracının İzmir Limanı’ndan yapıyor olması bu faaliyetlerin burada başlamasının temel nedenidir (<http://www.izmirtarim.gov.tr>, 25.01.2017).

Türkiye, çok çeşitli organik şartlara sahip olması, biyolojik çeşitliliği, bu farklılıklara uyum sağlamış geniş üretim skalası, temizliğini koruyan başta toprak ve su gibi doğal kaynaklara sahip olmasından dolayı organik tarımda birçok avantajı olan bir ülkedir (Vatansever, 2007:115).

Türkiye’de organik tarım, 2015 yılında elde edilen verilerine göre 69.967 çiftçi tarafından 515.260 hektar alanda sürdürülmektedir. Buarazinin 29.199 hektarlık kısmı doğadan toplama sahası olup, 486.069 hektarlık arazide ise yetiştiricilik yapılmaktadır. 2015’teki verilere göre tamamı organik olmak üzere 8.234 tane büyükbaş, 36.863 adet küçükbaş, 952.610 adet kanatlı varlığı ve 38.296 adet kovan yetiştirilmektedir. Türkiye’deki toplam tarım faaliyetleri içinde organik tarım yapılmakta olan arazi, %2 düzeyindedir. Dünya genelinde artan organik ürün talebi, Türkiye’nin pazar şansını da beraberinde getirmiştir (Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 2016).

Organik tarım üretiminin başladığı yıllarda dışarıya satılmakta olan kuru üzüm ve kuru incirle başlamış olan organik ürünlerin çeşitliliği ilerleyen yıllar içinde hızlı bir biçimde artarak bunlara hububat, yağlı tohumlar ve hayvanlardan imal edilen bazı ürünlere klenmiştir.

Tablo 2.1. Türkiye’de Üretilen Başlıca Organik Ürünler (Ton)

(TÜİK ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, 27.01.2017).

Ürünler	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Buğday	20.010	17.782	19.660	20.800	20.100	22.050	19.000	22.600
Arpa	9.551	5.923	7.240	760	7.100	7.900	6.300	8.000
Ayçiçeği	1.118	992	1.320	1.335	1.370	1.523	1.638	1.681
Mercimek	623	131	447	405	438	417	345	360
Üzüm	16.687	15.510	22.012	22.665	27.782	28.961	29.054	31.286
İncir	7.563	5.938	7.891	9.644	10.256	10.054	11.112	11.564
Ş.Pancarı	14.452	15.488	17.942	16.126	15.000	16.489	16.743	16.462
Kayısı	9.019	9.628	9.491	7.767	14.925	13.564	13.856	14.156
Soğan (K)	1.765	2.007	1.900	1.141	1.736	1.905	1.790	1.879

Günümüzde yaklaşık 197 değişik üründe, 515.260 bin hektarlık alanda 69.967 civarında üretici 168.306 ton organik ürün üretimi yapmaktadır.

2.3. Türkiye’de Organik Hayvancılığın Yeri

Organik tarım, Avrupa Birliği ülkelerinde ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ekonomik kalkınmışlığını sağlamış ülkelerin tarım sektörleri içinde en büyük gelişme hızını yakalamış alanlar içinde bulunmaktadır. Dünyada ekolojik tarım alanında bitkisel üretimin yanı sıra hayvansal üretim alanında da dikkate değer gelişmeler olmuş, süt, süt mamulleri, yumurta, et ve bal gibi ürünlerin ekolojik denge ortamında üretilmesine ve tüketilmesine başlanmıştır (Ak,2007:175).

3. KİLİS İLİNDE ORGANİK TARIM ÜZERİNE BİR UYGULAMA

Kilis ili Güneydoğu Anadolu Bölgesinde Hatay ve Kahramanmaraş ovalarıyla Fırat nehri arasındaki Gaziantep platosunun güneybatısında bulunan bölümde, Türkiye ile Suriye sınırları arasında kalmaktadır. Bu konumundan dolayı Kilis, Akdeniz Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi arasında yer alan geçiş kuşağında bulunmaktadır. Kilis ili yaklaşık olarak 1.642 km²’lik bir alana sahiptir (<http://www.kilis.gov.tr>, 06.02.2017).

3.1. Araştırmanın Amacı

Türkiye’de son dönemlerde tarımsal ürünleri, sebze ve meyve üretmesinde hem tarımsal ürünlerin, hem de bilinçsiz gübre kullanımının, bitkisel üretimdeki yükselmenin yanında niteliksiz ve insan sağlığına olumsuz etkileri olacak üretim yapılmasına yol açmıştır. Bütün negatif şartlar karşısında gelir seviyeleri belli düzeylerin üzerinde bulunan ülkelerin öncülüğünü yaptığı ülkelerin birçoğunda bilinç kazanarak büyüyen üreticiler ve tüketiciler; doğayı koruyan, insanlarda olumsuz etkiler bırakmayan tarım ürünlerinin üretilmesini ve tüketilmesini öngörmüşlerdir.

Bu bölümde Kilis ilinde organik tarımın üreticileri bakımından yaratmış olduğu katma değer, şehrin ekonomiyi yapısına etkileri ve organik tarımın faaliyetlerinin önemi ve yeri saptanmaya gayret edilmiştir. Bu belirlemeler bir anket uygulamasıyla yerine getirilmiş ve araştırma organik tarım çalışmalarının il çapında uygulanabilirlik düzeyini tespit etmeye yönelik olarak düzenlenmiştir.

3.2. Araştırmanın Veri Toplama Tekniği

Bu çalışmanın hazırlanmasında öz el vesayis bölümleri için resmi yayınlar, bilimsel ve süreli yayınlar taranmış, veriler, bilgi ve belgeler bilimsel araştırma yöntemlerine uygun olarak yalınlaştırılarak derlenmiştir.

Araştırma için yapılan literatür taramasının ardından anket soruları hazırlanmıştır. Anket soruları hazırlanırken konu ile ilgili daha önce yapılmış olan benzer çalışma ve araştırmalardan kullanılan soru listelerinden de faydalanılmıştır. Araştırma metodunda kullanılan anket çalışması, 42 sorudan ve çoktan seçmeli cevapların bulunduğu bir form aracılığı ile Kilis ilini esas alarak çiftçilerle bire bir görüşülerek yapılmıştır. Çalışmada organik tarımsal üretim yapan çiftçilere kolay bir şekilde ulaşım sağlanmıştır. Bu doğrultuda verileri belirlemek için anket uygulamasından yararlanılmıştır. Hazırlanmış olan anket formu dört temel kısımdan oluşmaktadır. Anketin ilk kısmında kişilerin demografik özellikleri ve organik tarıma dair sorular, ikinci bölümünde organik tarımsal üretime ilişkin sorular, anketin üçüncü bölümünde organik tarımın pazarlanması ve finansmanına dair sorular, dördüncü bölümünde ise organik tarım üreticilerinin düşüncelerine dair sorular 5’li LİKERT ölçeği kullanılarak;

1: Kesinlikle Katılmıyorum

2: Katılmıyorum

3: Kararsızım

4: Katılıyorum

5: Kesinlikle Katılıyorum biçiminde ölçeklendirilmiştir.

Örneklem hacmi aşağıda yer alan formül yardımıyla hesaplanmıştır (Weiers, 2008:300).

$$n = \frac{q * p * \left(\frac{Z_{\alpha}}{d}\right)^2}{1 + \frac{1}{N} * \left[q * p * \left(\frac{Z_{\alpha}}{d}\right)^2 - 1 \right]} + p$$

p: Ana kütlede özlenen X'in oranı q: (1-p) değeri

N: Ana kütle hacmi

n: Örneklem hacmi

Z_α: α=0.05 için 1.96.

d: kabul edilebilir hata oranı

Yukarıdaki formülde, p ve q değerleri genel olarak bilinmemektedir. Bu nedenle ana kütledeki yemlemede örneklem seçimi için başarı oranı (ana kütlede gözlenen X olayının oranı) p=0,5 olarak kabul edilir. Ana kütlede 530 olduğu bu çalışmada güven seviyesi %99 kabul edilebilir hata payı %3 ile önerilen örneklem büyüklüğü 312 adettir. Bu çalışmada 313 organik tarım yapan çiftçiyle anket yapılmıştır.

Bütün sorular, SPSS paket programında bir bir değerlendirilmek suretiyle frekans dağılım tabloları elde edilip, 0,05 anlamlılık seviyesinde güvenilirlik testleri uygulanmış, standart sapma ve ortalama değerleri mukayese edilmiş, çapraz tablolara ise Pearson'ın Chi-Square (ki-kare) testi uygulanmıştır.

3.3. Anket Uygulanan Üreticilere Ait Bilgiler

Anket uygulanırken ilin sınırları dâhilinde yer alan tarımsal alanların dekar oranları göz önünde bulundurularak dağılım yapılmaya çalışılmıştır. Anketin uygulandığı organik tarım üreticilerinin bulunduğu yerlere göre yapılan dağılıma bakıldığında 93 tanesinin yani %30 Kilis Merkez ilçesinde bulunduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla Bulamaçlı köyü %19, Kocabeyli köyü %18, Gözkaya köyü %13, Gülbaba köyü %12, Duruca köyü %8 oranla takip etmektedir. Tarımsal alanlarındaki bakımından en dikkate değer oran Merkez ilçe ve Bulamaçlı köyüne aittir (Tablo 3.6.).

Tablo 3.1. Anket Yapılan Üreticilerin Dağılımı

İlçe-Köy	Adet	Yüzde (%)
Merkez	93	30
Bulamaçlı	58	19
Kocabeyli	56	18
Gözkaya	42	13
Gülbaba	39	12
Duruca	25	8

Organik tarımsal faaliyette bulunan üreticilerle ilgili kişi bilgileri verilmiştir. Araştırmanın kapsamı içinde organik tarımla uğraşan üreticilerin demografik nitelikleri, yaş grupları, cinsiyetleri, eğitim durumları, medeni durumu, arazi mülkiyet durumu, aile fert sayısı gibi ölçütler değerlendirilerek ortaya konulmuştur.

Araştırmaya katılan organik tarımsal üretim yapan üreticilerin demografik

niteliklerigözönünde bulundurularak hazırlanmış olan Tablo 3.2.'ye göre araştırmaya %80,2'lik oranla 251 erkek, %19,8'lik oranla 62'sikadın olarak toplam 313 bireye uygulanmıştır.

Araştırmaya katılmış olan tarım üreticilerinin %42,5'i 51 yaşında ve bunun üstündeki yaş aralığındayken, %30,0'u da 41-50 arası yaş grubunda bulunmaktadır. Buradan tarımsal etkinlikleriyle daha çok belli yaşın üstünde nüfusun uğraştığını; genç yaşta bulunanların tarımsal faaliyetlere yeteri kadar ilgi göstermedikleri sonucuna ulaşılmaktadır.

Eğitim düzeyi bakımından değerlendirildiğinde üretici grubunun %28,1'inin ilkökul mezunu, %25,6'sının ise sadece okuma yazma bildiği görülmektedir.

Araştırma kapsamındaki tarım üreticilerinin aile fert sayılarına dikkate alındığında en başta %84,7'lik oranla 4 ve üstü, %10,5'lik oranla 3, %4,8 ile de 2 kişilik bir aileden meydana geldikleri belirlenmektedir. Arazilerin mülkiyet özellikleri dikkate alındığında tarımsal üretim yapanların kullanmakta oldukları alanların %87,5'inin kendi sahibi oldukları arazilerden oluşurken, %9,9 kısmı da ortak olarak kullandıkları görülmektedir. Bu durum Tablo 3.2.'de belirtilmiştir.

Tablo 3.2. Araştırmaya Katılan Organik Tarım Üreticilerinin Demografik Özellikleri (N=313)

Cinsiyet	Frekans	%	Eğitim Durumu	Frekans	%
Erkek	251	80,2	Okur-YazarDeğil	72	23,3
Kadın	62	19,8	Okur-Yazar	80	25,6
Medeni Durumu	Frekans	%	İlkokul	88	28,1
Evli	273	77,2	Ortaokul	18	6,8
Bekâr	40	22,8	Lise	47	15,5
Aile Fert Sayısı	Frekans	%	ÖnlisansveLisans	8	0,7
1	-	-	YüksekLisans	-	-
2	15	4,8	Doktora	-	-
3	33	10,5	YaşGrubu	Frekans	%
4 veÜzeri	265	84,7	0-20	-	-
AraziMülk Durumu	Frekans	%	21-30	55	17,6
Mülk	274	87,5	31-40	31	9,9
Kira	8	2,6	41-50	94	30,0
Ortakçı	31	9,9	51 veÜzeri	133	42,5

3.4. Organik Tarıma Dair Bulgular

Anket uygulamasına katılan üreticilerden 250 kişi %79,9'luk bir oranla aile büyüklerinden öğrenerek organik tarımsal üretime başlamış olduklarını ifade etmişlerdir. Bunun dışında araştırmadaki sorulara cevap verenlerin %16,9'luk bölümü olan 53 kişi, TV-radyolardan, %1'lik oranla 3 kişi gazete-dergilerden, 2 kişilik bir kısım ise diğer seçeneği olan Organik Zeytinyağı Üreticileri Birliği'nden öğrendiklerini ifade etmişlerdir.

Ankete katılanlardan 160 kişinin (%51,1) 20 yıl ve üzeri, 78 kişinin (%24,9) 11-20

yıllarında, 51 kişinin (%16,3) 0-5 yıllık bir süreçte üretim yaptıklarını tespit edilmiştir.

Üreticilerin organik tarım yapımlarındaki en önemli etkenin 247 kişi (%78,9) ile geliri artırmak, 54 kişi (%17,3) ile sağlığın korunması, 12 kişi (%3,8) ile de deneyim kazanmak ve iş gücünü değerlendirme olduğu görülmektedir. Bu durumda üreticilerin daha çok ceplerini düşündükleri insan sağlığının ikinci planda olduğu görülmektedir.

Ankete katılan üreticilerden 160 kişi, %51,1'lik oranla genel olarak kendi imkânlarıyla sermaye meydana getirdikleri belirtilmiştir. Üreticilerin sermaye yapılarına bakıldığında sırası ile %35,5'lik oranda aile katkısı sayesinde, %8,3'lük oranla devlet yardımıyla yerine getirdikleri görülmektedir. Netice itibarıyla organik tarım üreticilerinin üretim sürecine geçerken genellikle kendi çabalarıyla veya aile desteği sayesinde gerçekleştirdikleri görülmektedir.

Ankete katılanların 254'ü (%81,2) hayvansal gübre kullanmadığını, 33 kişi (%10,5) ise kullandığını ifade ederken, 26 kişi (%8,3) ise sonraki yıllarda kullanmayı düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Üreticileri organik tarıma yönelten önemli faktörün 144 kişi (%46,0) ile ürünlerinde kolay satılması garantisini, 113 kişi (%36,1) ile organik tarımın geleneksel tarıma göre daha karlı olduğu belirlenmiştir.

3.5. Organik Üretime Dair Bulgular

“Hangi organik tarım ürünü üretiyorsunuz?” sorusuna üreticiler özellikle ilin uyumluluk düzeyi ve yetiştirilme yöntemini de dikkate alarak, zeytin, üzüm, antepfıstığı, buğday ile ilgili ürünlerde organik üretimde bulduklarını belirtmişlerdir. Bu cevaplar değerlendirildiğinde üreticiler özellikle zeytin ve üzümde %80 üstünde organik tarımsal üretim yapılırken, bunu sırasıyla %10,5 ile antepfıstığı, %4,2 ile buğday izlemektedir. Organik hayvancılıkla ilgili gelir elde etmediği sorulduğunda ise üreticiler, herhangi bir gelir elde etmediklerini belirtmişlerdir.

Ankete katılan organik üreticilerin %61,3'lük bölümü, yıllık kazançlarının 10.001 – 30.000 TL arasında değiştiğini ifade etmişlerdir.

Ankete katılanlarda 170 üretici, %54,3'lük oran ile zeytin üretimi yaptıklarını ifade etmişlerdir. Bunları 82 kişi %26,2 ile üzüm, 33 kişi %10,5 ile antepfıstığı izlemiştir.

Çiftçilerin üretim yaptıkları alanda “yalnızca organik tarımsal üretimde mi bulunuyorsunuz?” sorusuna 166'sı %53,1'lik oranla yalnızca organik tarımsal üretimde mi bulunduğu ifade ederken ‘Evet’ cevabını verirken, 141 kişi %45,0'lik oranla “Hayır” cevabını vermişlerdir. Her ikisini de yapan ise %1,9'lük oranla 6 kişidir.

Üreticilerden 216 kişi, getirisi daha fazla olduğu için organik tarımsal üretimi tercih ederken; %29,1'lik oranla 91 kişi, fiyatı da önemli bir avantaj olarak görmektedir. 6 kişi ise %1,9'lük oranla ise önceki üreticiler için bir örnekte teşkil etmek, ekimi yapılmayan ve verimli alanların değerlendirilmesi, organik tarımsal üretim faaliyetlerinin avantajları içinde gösterilmiştir.

Ankete katılanlardan 141 kişinin %45,0'lik oranla kendini geliştirmek için daha çok yenitohum, yeni üründen eddikleri görülmüştür. Üreticilerin kendini geliştirmek için başvurdukları yöntemler sırasıyla 112 kişi %35,8'lik oranla eş dostasorduklarını, 40 kişi %12,8 ile organik üretimle ilgili yayınları takip ettiği dikkat çekmektedir.

Araştırmaya katılanların %19,5'i organik üretimle ilgili bir eğitime katıldıklarını ifade ederlerken %76,7'si hiçbir eğitim faaliyetine katılmadıklarını belirtmişlerdir. Eğitim aldıklarını ifade eden 61 üretici, “kursu katılarak veya özel işletmelerde çalışarak” eğitim aldıklarını belirtmişlerdir.

Üreticilerin %61,4'ü 10.001-30.000 TL arasında bir getiri elde ettikleri; %31,6'sı da 1 ile 10.000 TL aralığında kazanç sağladıkları yanıtını verirken üreticilerin %7'si de 30.001 TL ve üzeri bir kazanç sağladıklarını ifade etmişlerdir. Buradan kimi üreticilerin yıllık gelirlerini ifade etmekten kaçındıkları dikkati çekmiştir.

Ankete katılan üreticilerin %62,6'sı organik bir ürüne bakıldığında anlaşılacağı cevabını verirken, %26,2'sinin kesinlikle anlaşılacağı konusunda görüş bildirmişlerdir. 35 kişi %11,2'lik kısım ise konuya ait fikirlerinin olmadıklarını beyan etmişlerdir.

Ankete katılanların %78,3'ü organik tarımın il koşullarına en yüksek uyumu gösteren tarım çeşidi olduğunu ifade ederken; geleneksel tarım %21,7 oranla bunu takip etmektedir.

Ankete katılan üreticilerin %75,1'i semt pazarlarındaki ürünlerin organik olmadığını, üreticilerin bu işten haksız getiri sağladıklarını ileri sürerken; %7,3'ü ürünlerin organik olduğunu, satıcıların kazançlarının haksız olmadığını belirtmişlerdir. 55 kişi %17,6'sı ise konuya dair fikirlerinin olmadığını beyan etmişlerdir.

Üreticilerin %80,2 gibibüyükbörbölümü ürünsatışlarınıpeşinolarakyaptıklarını ifade etmişlerdir. Bunu sırasıyla 33 kişi (10,5) 1-3 ay arasında, 16 kişi (%5,1) 3-6 ay arasında, 13 kişi (%4,2) 6 ay ve üzerinde tahsil ettiklerini bildirmişlerdir.

Araştırmaya katılan üreticilerin %27,1'inin herhangi bir sivil toplum birliğine üye olmadıkları; üye olanların da %70,0'i ziraat odasını, %2,9'u tarımsal amaçlı kooperatifleri tercih ettiklerigörülmektedir.

Organik tarımsal üretim yapanların %66,8 oranındaki büyük bir bölümü hiçbir sosyal güvence kapsamında yer almadıkları belirlenmiş; sadece %33,2'sinin sosyal güvenceye sahip olduğu görülmüştür. Bu sebeple organik tarım üretimi yapanların sağlıklı bir biçimde yaşayabilmeleri kazançlarının yetersiz olduğu tespitine varılmıştır.

3.6. Pazarlama ve Finansa DairBulgular

Üreticilerin organik ürünün satış biçimleri ve üretim safhasında kredi kullanım durumları, bu kredilerin destek düzeyine dair cevaplar aranmıştır.

Organikürünlerin en çok 191 kişi ile yerel pazar ve marketlerle pazarlandığı ortaya çıkmaktadır. Bunu sırasıyla toptancılar aracılığıyla ve diğer pazarlama yöntemleri takip etmektedir.

Üreticilerin büyük bir çoğunluğu, organik tarımla ilgili devlet desteklemesinin yeterli olmadığını ifade etmişlerdir.

Organik üretim yapanların %62,6'sinin uygun krediye ulaşabilmekte ilgili üreticilerin problemler yaşadıklarıgörülmektedir.

3.7. Organik Tarım Üreticilerinin Düşüncelerine Dair Bulgular

2016 yılındaki organik tarımsal üretim yapanların düşünceleri, sorulara verdikleri cevaplar 5'lilikertölçeğibazalınarakdeğerlendirilmiştir.

“Organiktarımüretimini piyasadurumukonusunda üreticininbilgidüzeyini yeterli buluyorum” şeklindeki önermeye 159 kişi “Katılıyorum”ve154kişi“KesinlikleKatılıyorum”yanıtınıvermişlerdir. Organik tarım üretimi yapanların pazarın durumuyla ilgili bilgi seviyelerinin yeter derecede olduğu kanısına varılmıştır.

“Organik tarım üretiminin ihracata katkısı konusunda üreticinin bilgi düzeyini yeterli buluyorum” önermesine %51,1'i “Kesinlikle katılıyorum” ve %48,9'u ise “Katılıyorum” cevabı vermişlerdir. Buradan üretim yapanların tarımsal üretimlerinin ihracata katkılarıyla ilgili yeterli bilgileri olduğu anlaşılmaktadır.

Üreticilerin %44,7'si “Organik tarım ürünlerinin pazarlama yollarını yeterli buluyorum” görüşüne “Kesinlikle Katılmıyorum” diyerek pazarlama yollarının yetersiz olduğuyılilidüşünceleriniifadeetmişlerdir.

Organik tarımsal üretim için devlet tarafından yapılan desteklerin yeterli olmadığını düşünenlerin oranı %89,1 düzeyindedir.

Ankete katılan organik tarım üreticilerin %90,4 gibi büyük bir bölümü, devletin sağladığı olanaklardan yararlanmadıklarını ifadeetmişlerdir.

Üreticilerin önemli bir bölümü organik tarımsal üretimin kendilerine sağladığı kazançtan memnun olmadıklarını belirtirken; sadece %7,7'lik bir bölümün kazançlarından memnun oldukları görülmüştür.

Organik tarım üreticilerin %100'ü organik üretim sürecinin kırsaldan kente göçün hızını azaltacağıyla ilgili önermeye katıldıkları görülmektedir.

Üreticilerin %98,1'i organik tarımsal üretimleriyle il ekonomisine katkı sağlayacakları kanısındadırlar. Bu konuda sadece 6 üretici kararsızlığını ifade etmiştir.

Üreticilerin %100'ü de organik tarımsal faaliyetlerinin bireylere farklı iş olanakları açacağını,istihdamı artıracığınıdüşünmektedir.

Organik tarımsal üretim yapanların %100'lük kısmı, organik tarımın diğer tarımsal yöntemlerden daha kazançlı olduğu düşüncesindedir.

Üreticilerin %16,3'ü ileride organik üretim faaliyetlerinin her alanında üretim yapmak konusunda kararsızlık içindedirler. Ankete katılanların %1,6'sı ise organik tarımsal faaliyetlerin bazı türlerinde üretimi düşünmediklerini ifade etmektedirler.

Araştırmaya katılanların %94,6'lık bölümü diğer üreticilerin de organik tarımsal faaliyetlerde bulunmasını tavsiye ederken; katılımcıların %3,8'i de bu soruda kararsız kalmışlardır.

Ankete katılan üreticilerin %83,1'lik büyük bir oranı tarımda verilen desteklemelerin amacına ulaştığını düşünmektedirler. Ankete katılan üreticilerin %13,1'lik kısmı da sözü edilen desteklemelerin amacına ulaşmadığını bildirmişlerdir.

Katılımcıların %77'lik bir kısmı, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı/İl Müdürlüğü personellerinden yeterince teknik destek aldıklarını ifade ederken; üreticilerin %23'ü herhangi bir teknik destek almadıklarını bildirmişlerdir.

3.8. Verilerin Ki_Kare (x^2) Çapraz Test Analiz Sonuçları

Yapılan x^2 testinde, 0,05 anlamlılık seviyesinde katılımcıların aile fert sayısına göre organik tarımsal üretimden elde edilen yıllık kazanç arasında bir ilişki vardır. Bu iki değişken birbirinden bağımsız değildir. Bu değişkenlerin istatistiği bakımından anlamlı olduğu kabul edilir.

Tablo 3.3. Aile Fert Sayısına Göre Yapılan Organik Tarımsal Üretimden Elde Edilen Yıllık Kazanç Arasında Ki_Kare (x^2) Çapraz Test

AİLE FERT SAYISI		ORGANİK TARIMSAL ÜRETİMDEN ELDE EDİLENYILLIK KAZANÇ			Toplam
		1 – 10.000 TL	10.001 – 30.000 TL	30.001 TL ve üzeri	
2	Sayı	7	8	0	15
	%	46.7	53.3	0	100
3	Sayı	18	15	0	33
	%	54.5	45.5	0	100
4 ve üstü	Sayı	74	169	22	265
	%	27.9	63.8	8.3	100
Toplam	Sayı	99	192	22	313

	%	31.6	61.3	7.0	100
		$\chi^2=13,456$	$sd= 4$	$p=0,009$	

Araştırmaya katılan üreticilerin aile fert sayısına göre organik tarımsal üretimden elde ettikleri yıllık kazançta dair tespitler Tablo 3.3.'de gösterilmiştir. Görüldüğü üzere aile fert sayısı arttıkça organik tarımsal üretimden elde edilen yıllık kazanç artış göstermektedir. Aile fert sayısı 4 ve üstü iken %27,9 oranla 1 – 10.000 TL arasında bir gelire de ederlerken, %63,8 gibi büyük bir oranla 10.001 – 30.000 TL arasında bir yıllık kazanç elde edilmiştir. Organik tarımsal üretimden elde edilen yıllık kazanç aile fert sayısının artış göstermesiyle artmaktadır. Araştırma neticesinde üreticilerin birçoğunun kalabalık aile yapısına sahip olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, organik tarımsal üretimden elde edilen yıllık kazanç aile fert sayısına göre farklılık göstermektedir.

Tablo 3.4. Eğitim Durumunun Organik Tarımsal Üretim Süreci Boyunca Kendinizi Geliştirmek İçin Ne Tür Çaba Sarf Edildiğine Dair Ki_Kare (χ^2) Çapraz Test

EĞİTİM DURUMU		KATILIM DÜZEYLERİ					Toplam
		Eş dosta soruyorum	İlgiliyayın lar izliyorum	Yeni tohumlar, yeni ürünler deniyorum	Tarım müdürlüğünde pers onellerinden destek alıyorum	Gerekt uymuyorum	
Okur – yazar değil	Sayı	31	0	41	0	0	72
	%	43,1	0	56,9	0	0	100
Okur - yazar	Sayı	20	0	54	0	6	80
	%	25	0	67,5	0	7,5	100
İlkokul	Sayı	47	3	38	0	0	88
	%	53,4	3,4	43,2	0	0	100
Ortaokul	Sayı	2	9	4	3	0	18
	%	11,1	50	22,2	16,7	0	100
Lise	Sayı	12	20	4	11	0	47
	%	25,5	42,6	8,5	23,4	0	100
Önlisans ve Lisans	Sayı	0	8	0	0	0	8
	%	0	100	0	0	0	100
Toplam	Sayı	112	40	141	14	6	313
	%	35,8	12,8	45,0	4,5	1,9	100

$\chi^2=246,925$ $sd=20$ $p=0,000$

Eğitim durumuna göre organik üretim süreci boyunca kendinizi geliştirmek için ne tür çaba sarf edildiği arasındaki ilişki Tablo 3.4.'de gösterilmiştir. Eğitim durumu açısından okuma – yazma

bilmeyenlerin %43,1'i, ilkokul mezunlarının %53,4'ü eşe – dosta sorarak kendilerini geliştirmektedirler. Yine okuma – yazma bilmeyenlerin %56,9'u, okuma - yazma bilenlerin %67,5'i ve ilkokul mezunlarının %43,2'si ise yeni tohumlar, yeni ürünler deneyerek kendilerini geliştirmektedirler. Görüldüğü gibi eğitim düzeyi arttıkça organik tarıma eğilim azalmaktadır, hatta giderek yok olmaktadır. Sonuç olarak, organik üretim süreci boyunca kendini geliştirmekiçinçabasarfedenlereğitimdüzeyinegöredeğişkenlikgöstermektedirler.

Tablo 3.5. Organik Tarım Ürünleri Açısından Pazarlama Yollarına Göre İstihdam Düzeyi Arasında Ki_Kare (χ^2) Çapraz Test

ORGANİK TARIM ÜRÜNLERİNİN PAZARLAMA YOLLARINI YETERLİ BULUYORUM		İSTİHDAM DÜZEYİ		Toplam
		Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum	
KesinlikleKatılmıyorum	Sayı	60	80	140
	%	42.9	57.1	100
Katılmıyorum	Sayı	77	0	77
	%	100	0	100
Kararsızım	Sayı	0	11	11
	%	0	100	100
Katılıyorum	Sayı	22	52	74
	%	29.7	70.3	100
KesinlikleKatılıyorum	Sayı	11	0	11
	%	100	0	100
Toplam	Sayı	170	143	313
	%	54.3	45.7	100

$$\chi^2=112,528 \quad sd=4 \quad p=0,000$$

Organik tarımla iştigal eden üreticiler bakımından istihdamla pazarlama yöntemleriarasındabulunanişkiyiTablo3.5.ortay koymaktadır. Organik tarımsal ürünlerin pazarlanma yollarının düşüklüğüne katılmadığı gibi organik tarım sektörünün istihdamın seviyesini yükselttiğine de katılmayanların oranı, ankete katılanların %42,9'luk bir bölümünü meydana getirmektedir. Organik tarımsal ürünlerin pazarlanma yollarının düşüklüğüne katılmadığı gibi istihdamın seviyesini yüksek bulanlar, anket sorularını cevaplayanların %70,3'ünü meydana getirmektedir. Bu işten anlayan kişiler istihdam edildiği sürece pazarlama yollarının daha da gelişeceği farklı satış alternatifleri oluşturacağı gözlemlenmiştir. Burada organik tarım ürünleri açısından kıyaslandığında istihdam pazarlama yollarına göre değişmektedir.

Tablo 3.6. Arazi Mülkiyet Durumuna Göre Organik Tarımın Yapılma Süresi Arasında Ki_Kare (x^2) Çapraz Test düzeyi

ARAZİ MÜLKİYET DURUMU		ORGANİK TARIM YAPILMA SÜRESİ				Toplam
		0 – 5 yıl	6 – 10 yıl	11 – 20 yıl	20 yılveüzeri	
Mülk	Sayı	33	24	69	148	274
	%	12.0	8.8	25.2	54.0	100
Kira	Sayı	0	0	0	8	8
	%	0	0	0	100.0	100
Ortakçı	Sayı	18	0	9	4	31
	%	58.1	0	29.0	12.9	100
Toplam	Sayı	51	24	78	160	313
	%	16.3	7.7	24.9	51.1	100

$x^2=56,209$ $sd= 6$ $p =0,000$

Araştırmaya katılan üreticilerin arazi mülkiyet durumuna göre organik tarım yapılma süresine dair tespitler Tablo 3.6.'da gösterilmiştir. Görüldüğü üzere 148 kişi %54'lük oranla 20y ve üzeri organik tarımla uğraşıp kendi mülklerinin sahibi olmuş, bunu 69 kişi 25.2'lik oranla 11 – 20 yıl arası çalışanlar takip etmiştir. Organik tarımla uğraşıp kiracı olan neredeyse yok denecek kadar azdır. 20 yılı aşkın süredir bu işi yapıp da sadece 8 kişi mülk sahibi olmamıştır. Henüz tarımla uğraşmaya yeni başlayan kişiler ise ortakçılık yöntemine başvurmaktadır. Görüldüğü üzere 0 – 5 yıl arası organik tarım yapan kişiler %58.1'lik bir kısmı oluşturmaktadır. Bu oran tecrübe arttıkça düşmektedir. Sonuç olarak; organik tarımla yıllardır uğraşan üreticilerin birçoğu kendi mülklerini edinmiş yeni başlayan üreticiler ise çokta riske girmeyip ortakçılık yöntemine başvurmuşlardır.

Tablo 3.7. Aile Fert Sayısına Göre Üreticilerin Çiftçilik Dışında Başka Bir İşle Uğraşılıp Uğraşılmadığı Arasında Ki_Kare (x^2) Çapraz Test

ÇİFTÇİLİK DIŞINDA BAŞKA BİR İŞLE UĞRAŞIYOR MUSUNUZ?		AİLE FERT SAYISI			Toplam
		2	3	4 ve üstü	
Evet	Sayı	0	21	91	112
	%	0	18.8	81.3	100
Hayır	Sayı	15	12	174	201
	%	7.5	6.0	86.6	100
Toplam	Sayı	15	33	265	313
	%	4.8	10.5	84.7	100

$x^2=19,740$ $sd= 2$ $p =0,000$

Araştırmaya katılan üreticilerin aile fert sayısına göre çiftçilik dışında başka bir işle uğraşılıp uğraşılmadığına dair tespitler Tablo 3.7.'de gösterilmiştir. Görüldüğü üzere aile fert sayısı 4 ve üstü iken 91 kişi % 81.3'lük oranla çiftçilik dışında başka bir işle uğraştıklarını belirtmişlerdir. Bu oran aile fert sayısı azaldıkça %0'lara kadar gerilemiştir. Yani ailedeki birey sayısı çoğaldıkça üreticiler başka işlere eğilmek zorunda kalmışlardır. Ancak bunun aksine 174 kişilik %86.6'lık bir oranla üreticiler tek bir işin üstesinden gelemediklerini, bir kısım ise ailesine vakit ayırmak adına başka bir işe girişmediklerini belirtmişlerdir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumsal yapıda giderek bir sorun haline gelen çevre bilinci ve sağlıklı yaşama bilinci, tarımsal alanlarda kullanılmakta olan yanlış teknik ve uygulamalardan kaynaklanan zararları üretici ve tüketiciler tarafından hissedilir duruma gelmiştir. Nitelikli, sağlık şartlarına uyan ve çevresel dengeye zararı olmayan tarım ürünleri üretmek için öteki tarımsal yöntemlerin alternatifi noktasında olan organik tarımsal metot meydana çıkmıştır.

Dünyada organik ürün üretimi 1930'lardan bu yana devam etmekte ve organik gıda ürünleri pazarı hızla büyümektedir. Organik tarımsal üretim yapmakta olan ülkeler, organik tarımsal üretim sürecini ülkelerinde yaygınlaştırmış, gelenek haline gelmiş ürünler ile başlatmayı seçmişlerdir. Dünya genelinde 130 civarında ülkede, 24,1 milyon hektarlık bir arazide organik tarım faaliyeti sürdürülmektedir.

Organik tarımsal üretimde alanında ön sıralarda olan Avustralya ve Amerika Birleşik Devletleri, tüketim alanında da ön sıralarda yer almaktadır.

Türkiye'de, 1985-1986 yılları arasında yurtdışından artan talepler istikametinde başlayan organik tarımsal etkinliklere rağmen Türkiye'nin hak ettiği yerin çok uzağında olduğu görülmektedir.

Türk üreticisi organik tarımla ilgili geniş bir bilgi birikimine sahip olduğunu söylemek yanlış olacaktır. Üreticilere organik tarımla ilgili bilgi verilmesi ve teknolojik gelişmeleri takip etmeleri sağlanmalıdır. Tarım İl Müdürlüklerinin ilgili personelin üreticinin bulunduğu il kapsamında hangi ürünün, hangi şartlarda yüksek verimli ve daha nitelikli olarak elde edileceğine dair üreticileri bilgilendirmeleri gerekmektedir. Öte yandan, iç piyasada tüketiciye doğal, tabii, köy ürünü gibi birtakım sıfatlarla anılmakta olan ürünler, organik üründen farklı olarak arz edilmekte, bu durumun tüketicilerin organik ürünlere yaklaşımını ve güven duygusunu etkilemektedir. Tüketicilere her konuda bilgi verilmesi ve tüketicilerde belli bir bilinç düzeyi oluşturulması, organik tarım faaliyetlerinde gelişme sağlanması bakımından büyük bir öneme sahiptir. Organik tarımsal üretimin geliştirilmesi amacıyla ülke genelindeki büyük üretici firmalara maddi destek sağlanması ve ürünlerin uluslararası pazarlara açılmaları önemlidir.

Kilis ilinde organik tarımsal alan ve üretici sayısında günden güne yükselme görülmektedir. 2014'te Kilis ilinde 308 çiftçi üretim yapıyorken, 2015 yılında 465 ve 2016 yılına gelindiğinde ise 530 çiftçi ile üretim yapılmaktadır. Üretim alanı ise 2016 yılında 1.055,000 dekadır. Kilis ilinde en çok zeytin ve üzüm üretimi yapılmaktadır.

Çalışmada yer alan uygulama bölümü dört basamakta değerlendirilmiştir. Kilis ilinde uygulanmış olan anket çalışmasının ilk basamağında, araştırmanın sonunda elde edilen verilerde organik tarımsal üretimle iştigal eden üreticilerden elde edilmiş bulgular aşağıdaki bölümde ana hatlarıyla verilmiştir:

- Ankete katılan organik tarım üreticilerinin organik tarım hakkındaki bilgiyi daha çok aile büyüklerinden, önder çiftçilerden ve organik zeytinyağı üretici birliğinden edindiklerini belirtmişlerdir.
- Ankete katılan organik tarım üreticilerinin %51,1'i 20 yıldan fazla süredir organik tarım yaptığını, %24,9'u 11-20 yıl arasında organik tarım yaptığını dile getirmişlerdir.
- Araştırmaya katılan organik tarım üreticileri organik tarım yapmalarındaki en büyük etkenin %78,9'luk bir oranla geliri artırmak olduğunu belirtmişlerdir.

- Araştırmaya katılanların %51,1'i organik tarım için gerekli sermayeyi kendi imkânlarıyla oluşturduklarını belirtmişlerdir.

- Ankete katılan organik tarım üreticileri üretimlerini gerçekleştirirken %81,2'lik bir oranla hayvansal gübre kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

Anket çalışmasının ikinci aşamasında Kilis İl'inde organik tarım yapan üreticilerin organik tarımsal üretimler bakımından durumu aşağıdaki bölümde ana hatlarıyla verilmiştir:

- Ankete katılan üreticilerin %27,2'sinin herhangi bir sivil toplum birliğine üye olmadığı, %66,8'inin herhangi bir sosyal güvencesi olmadığı görülmüştür.

Ankete katılan organik tarım üreticilerinin üretim yaparken karşı karşıya kaldıkları en önemli avantajın ne olduğuyla ilgili konuda üreticilerin %69,0'lık kısmı ürünlerin getirisinin daha fazla olması ve %29,1'lik kısmı da fiyat avantajı olarak görmüşlerdir.

- Ankete katılan organik tarım üreticilerinin il şartları açısından %78,3'lük bir oranla organik tarımın daha elverişli olduğunu belirtmişlerdir.

- Ankete katılan organik tarım üreticilerinin %80,2'sinin organik tarım ürün satışlarından elde ettikleri kazancın tahsilini nakitle gerçekleştirdikleri görülmüştür. Yani satılan ürünlerin paraya çevrilmesiyle ilgili konuda problemlerle karşılaşmamaktadır.

- Ankete katılan organik tarım üreticilerin %62,6'lık kısmı organik bir ürünün gerçekten organik olduğu anlaşılabilir cevabını vermişlerdir.

Anket çalışmasının üçüncü aşamasında Kilis ilinde organik tarımla uğraşan üreticilerin pazarlama ve finans açısından elde edilen sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

- Anketekatlanorganiktarımüreticileri%61,0'lıkbiroranlaürünleriniyerel pazarda ve marketlerde pazarladıklarını bildirmişlerdir.

- Organik tarımsal üretim yapan üreticilerin %62,6'sı kredi bulmakla ilgili zorluklarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir. Üreticilerin %65,2'si devletin yaptığı destek ve teşviklerin yeterli olmadığını belirtmişlerdir.

Anket çalışmasının dördüncü aşamasında Kilis ilinde organik tarımla işgal eden üreticilerin organik tarımsal üretimleri bakımından cinsiyet, eğitim seviyesi gibi nüfus yapısıyla ilgili etkenlerle beraber istihdam, gelir seviyesi, pazarlama gibi kimi iktisadi değişkenler birbirleri ile ilişkilendirilmesiyle anlamlılık seviyeleri belirlenmeye çalışılmış, anket yapılan dönemdeki durum aşağıdaki bölümde ana hatlarıyla verilmiştir:

- Organik tarım yapmaya yönelen faktörler cinsiyete göre değişmektedir.

- Organik tarım alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarına üye olma durumları cinsiyet özelliklerine göre değişiklik göstermektedir.

- Organik tarımsal üretimden elde edilen yıllık kazanç aile fert sayısına göre değişiklik göstermektedir.

- Organik tarımda istihdam düzeyi organik tarım ürünleri açısından pazarlama yollarına göre değişiklik göstermektedir.

- Organik tarımda üreticilerin piyasa durumu konusunda bilgi düzeyi yaşa göre farklılık göstermektedir.

- Organik tarımsal üretimle ilgili eğitim alınıp alınmadığı üreticilerin eğitim durumuna göre değişmektedir.

- Üreticilerin organik tarımı herkesin yapmasını tavsiye etme konusundaki görüşleri organik tarım yapma süresine göre değişmektedir.

Kilis ilinde organik tarımsal üretimle uğraşan çiftçilere yapılan anket çalışması sonucunda organik tarımın genel durumu, karşılaşılan sorunlar ile ilgili elde edilen bulgular doğrultusunda

yapılan öneriler aşağıda yer almaktadır.

- Organik üretimin geliştirilmesi için devlet teşvik edici önlemler almalıdır. Bunlar; ucuz girdi desteği, gelir desteği, kredi kolaylığı gibi mali destekler olabilir.

- Organik tarımsal üretim yapanların %66,8 gibi büyük bir bölümü hiçbir sosyal güvence kapsamında değildir; devletin bunu kendi kapsamında çözmesi gerekmektedir.

- Üretim planlaması, üretici teşvik çalışmaları, pazarlama gibi çok yönlü konularda destekleme çalışmaları yapılmalıdır.

- Organik tarımın hızlı ve sağlıklı gelişmesinde yetişmiş insan gücü büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle üretici, işleyici, tüccar, tüketici, kontrol ve sertifikasyoncu, araştırmacı gibi zincirde yer alan tüm aşamalarda, bilinçli bir eğitim sağlanarak bilginin paylaşılması sağlanmalıdır.

- İç pazarın gelişmesi çok sınırlı kalmaktadır. Bunun en baştaki nedeni, halkımızın ekonomik durumunun gelişmiş ülkelere göre daha kötü olmasıdır. Bizde organik üretim dış pazardan gelen taleplere göre yapılmaktadır. Geleneksel ihraç ürünlerimiz olan kuru üzüm, kuru incir, kuru kayısı ve fındık gibi ürünler dışardan talep görmektedir.

- Üreticilerin gelir ve eğitim düzeyleri düşüktür. Geleneksel tarımın da problemlerinin esas sebeplerinden biri olan bu sorun, daha fazla bilgi birikimi gerektiren organik tarımda kendisini daha fazla hissettirmektedir. Organik tarımda verim direk the defolmayıp, sağlıklı ve kaliteli ürün ön plandadır. Durum böyle olunca, birçok üretici hızlı bir şekilde organik üretim yapmaya yönelememektedir. Ülkemizde bazı kesimlerin de dediği gibi üreticilerin büyük bir kısmı organik tarımı hâlâ atalarımızın, dedelerimizin yaptığı tarım şekliyle algılamaktadırlar. Bu durum da tarımsal üretimini içinde bulunankişilerine eğitim düzeyleri hakkında bilgi vermektedir.

Organik tarımsal üretim yapan üreticiler bakımından, organik tarım ilin ekonomik yapısına önemli katkılar sağlayacaktır. Bunları aşağıdaki bölümde ana hatlarıyla verecek olursak:

- ▶ Organik tarım yeni iş imkânları yaratmak suretiyle işsizliğin azalmasını sağlayacaktır.
- ▶ Halkın toprağa bağlılığını artırıcı bir rol üstlenecektir.
- ▶ Toprağın ve çevrenin kirlenmesi önlenmiş olacaktır.
- ▶ Kullanılmayan atıl durumdaki arazinin işlenip daha verimli kullanımının önü açılacaktır.
- ▶ Parçalanmış arazileri bütünleştirici bir etki yaratmış olacaktır.
- ▶ İl içinde ekonomik gelişmeye hız vererek ihracatın artmasına yönelik önemli etkiler yaratacaktır.

Kilis ilinin en çok önem taşıyan ürünleri zeytin ve üzüm olup, üretiminden ihracına kadar olan sürecinde ortaya çıkan problemlerine karşın devamlı olarak talep görmeleri, bu iki temel ürünün ilin ve ülkenin ekonomisindeki önemini göstermektedir. Devletin, bu sektörü desteklemek amacıyla faizsiz veya düşük faizli ve uzun döneme yayılmış kredi olanakları sağlaması gibi bazı özendirici mekanizmaları çalıştırması faydalı olabilir. Tarımda girişimcilik desteklenmeli, yeni sermaye yöntemleri geliştirilmeli ve üreticilere bu yönde yardım edilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKÇA

- Ak, İ. (2007). “Ekolojik Tarım ve Hayvancılık”, 4. Ulusal Zootekni Bilim Kongresi Sözlü Bildiriler, C.1, 490-497, Isparta.
- Akbay, A. ve Usal, G. (2000). “Ekolojik Tarımda Çiftçi Gelirleri”, Harran Üniversitesi Mühendislik ve Ziraat Fakülteleri, GAP – Çevre Kongreleri, Şanlıurfa.
- Akgüngör, S. (1998). “Issues Related to Marketing and Extension for Sustainable Agricultural Production in Turkey.” Turkish Journal of Agriculture and Forestry, TUBITAK - The Scientific and Technical Research Council of Turkey, Sayı: 22, No: 4
- Atlı, S. (2005), Orgüder ve Dünya’da, AB ülkelerinde Organik Ürün Pazarları ve İhracatındaki Gelişmeler, Şanlıurfa.
- Ayla, D. (2011). Türkiye’de Organik Tarım. (Yüksek Lisans Tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Bölümü.
- Babaoğlu, M. (2006), Dünya’da Organik Tarım Uygulamaları, Selçuk Üniversitesi. Ziraat Fakültesi, Tarla Bitkileri, Konya.
- Candemir, S., Arpacı, B.B. ve Akıncı, İ.E. (2012), “Organik Kırmızıbiber Üretiminde Uygulanan Üretim Sistemlerinin Ekonomik Performanslarının Karşılaştırılması”, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi, Cilt 15, Sayı 1
- Çobanoğlu, F. ve Işın, F. (2009) “Organik Kuru İncir Üreticilerinin Organik Tarım Sistemi Tercihini Etkileyen Kriterlerin Analitik Hiyerarşi Süreci ile Analizi” Tarım Ekonomisi Dergisi, C. 15, S.2
- Demirci, R. , Erkuş, A. ve Tanrıvermiş, H., (2002), “Türkiye’de Ekolojik Tarım Ürünleri Üretiminin Ekonomik Yünü ve Geleceği: Ön Araştırma Sonuçlarının Tartışılması”, Türkiye V. Tarım Ekonomisi Kongresi, 18-20 Eylül 2002. Erzurum.
- Durmaz, D. H. (2010). Türkiye ve Dünya’da Organik Tarımın Ekonomik Boyutu: Organik Tarımın Adana İli Ekonomisindeki Yeri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Er, C. ve Başalma, D. (2008). Organik Tarımdaki Gelişmeler, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, (2016), Tarımsal Üretim ve Geliştirme Müdürlüğü, Organik Tarım Strateji Belgesi (Taslak), Ankara.
- Gök, S.A. (2008). AB Uzmanlık Ödevi. Dış İlişkiler ve Avrupa Birliği Koordinasyon Dairesi Başkanlığı, Ankara.
- İlbaş, İ. A. (2009), Organik Tarım (İlkeler ve Mevzuat), Eflatun Yayınevi, Ankara.
- Marangoz, M. (2008). Organik Ürünlerin Pazarlanması. Bursa: Ekin Yayınevi, s.193.
- Merdan, K. (2014), Türkiye’de Organik Tarımın Ekonomik Analizi: Doğu Karadeniz Uygulaması. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum.
- Olhan, E. (1996), “Türkiye’de Bitkisel Üretimde Girdi Kullanımının Yarattığı Çevre Sorunları ve Organik Tarım Uygulaması-Manisa Örneği”, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü, Ankara.
- Özbağ, C.B. (2010). Türkiye’de Organik Tarımın Ekonomik Analizi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Rehber, E. (2011), Organik Tarım Ekonomisi, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- Sayın, C. (2002), “Avrupa Birliği’nde Organik Tarıma Yönelik Politikalar”, Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 2, Antalya.
- Sönmez, İ. ve Kaplan, M. (2008) Batı Akdeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü, Derim Dergisi.

- TÜİK. (2016). Türkiye İstatistik Kurumu Web Sayfası Bitkisel Üretim İstatistikleri; Organik Bitkisel Üretim, Organik Bitkisel Üretim ve Yüzde Değişimi İstatiksel Tabloları
<http://tuikapp.tuik.gov.tr/bitkiselapp/bitkisel.zul>. Erişim Tarihi: 27.01.2017
- Usal, G. (2006), Toros Dağ Köylerinde Organik Tarım Yoluyla Üretici Gelirlerini Artırma Olanakları, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Uzun, F. (2006). Organik Tarım Üretim ve İhracatı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Vatansever, H. (2007), AB ve Türkiye’de Organik Tarım, Ankara.
- Weiers, R (2008). Introduction to Business Statistics, 7th. South Western Cenage Learning.
<http://www.eto.org.tr/tureko.asp>, (Erişim Tarihi: 12.12.2016).
- <http://www.ito.org.tr/wps/portal/tesvikler-destekler?initView=true>, (Erişim Tarihi: 07.11.2016).
- <http://www.izmirtarim.gov.tr/organik/orgtardon.asp>, (Erişim Tarihi: 25.01.2017).
- <http://www.kilis.gov.tr/kurumlar/kilis.gov.tr/DigerDosyalar/TarimHayvancilik/tarimHayvancilik.pdf>, (Erişim Tarihi: 06.02.2017).
- http://www.tarim.gov.tr/uretim/organiktarim/organiktarim_taslak_strateji.html. (Erişim Tarihi: 11.11.2016).